

К. Б. Марисюк

Інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 доцент кафедри кримінального права і процесу
 д-р юрид. наук, доцент

ЩЕ ОДИН ВЗІРЕЦЬ ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ

© Марисюк К. Б., 2014

Стаття присвячена аналізу характерних ознак однієї з найбільш прогресивних в'язниць світу – Вестре Фенгсель у місті Копенгаген (Данія). Розглянуто питання, пов'язані з її виникненням, досліджено характерні ознаки режиму останньої. Окрему увагу зосереджено на проблемах правового статусу засуджених, які відбувають покарання у цій виправній колонії.

Ключові слова: покарання, колонія, засуджений, режим, обов'язки.

К. Б. Марисюк

ЕЩЕ РАЗ О РЕФОРМИРОВАНИИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПЕНИТЕНЦИАРНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Статья посвящена анализу характерных черт одного из наиболее прогрессивных тюрем мира – Вестре Фенгсель в г. Копенгагене (Дания). Рассмотрены вопросы, связанные с ее возникновением, исследованы характерные черты режима последней. Отдельное внимание сосредоточено на проблемах правового статуса осужденных, которые отбывают наказание в этой исправительной колонии.

Ключевые слова: наказание, тюрьма, осужденный, режим, обязанности.

К. В. Marysyuk

ANOTHER STANDARD FOR REFORMATION OF LOCAL PRISON ESTABLISHMENTS

The article is sanctified to the analysis of the personal touches of one of the most progressive penitentiaries of the world – Vestre Fængsel of the City of Copenhagen (Denmark). The questions related to it's origin are considered, the personal touches of the mode of the last are investigational. Separate attention concentrated on the problems of legal status of convicts that leave punishment for this penal colony.

Key words: punishment, prison, convict, mode, duties.

Постановка проблеми. У зв'язку з прагненням України до всезагальної євроінтеграції, нагальною стає потреба у впровадженні прийнятих у Європі стандартів у всі сфери життя. Однією з них безсумнівно можна вважати сферу дії кримінально-виконавчих правовідносин, і чи не передусім, питання функціонування установ виконання покарань.

Уже протягом тривалого часу лунають заклики до реформування як самої системи згаданих вище установ, так і до надання їм ознак місць, де реально відбувається виправлення та перевиховання засуджених. У цьому напрямку висловлено дуже багато пропозицій, запропоновано безліч ідей.

На нашу думку, усе перелічене вище є позитивним, однак особливу увагу варто було б звернути на позитивний досвід функціонування найбільш прогресивних виправних установ світу. Звернемо нашу увагу на одну з установ, яка може слугувати фактичним еталоном для подальшого реформування вітчизняних установ виконання покарань, а саме на чоловічу в'язницю Вестре (Vestre Fængsel), яку журнал Форбс зарахував до переліку найкращих установ за рівнем утримання засуджених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням пенітенціарних систем зарубіжних держав присвячували свої публікації доволі багато науковців, однак усі вони зосереджували свою увагу винятково на аналізі пенітенціарних систем загалом або ж окремих з них, тоді як вивчення досвіду функціонування виправних установ зазвичай залишалось поза їх увагою.

Невирішені раніше проблеми. Що стосується досліджуваної нами в'язниці Вестре Фенгсель, то особливості її функціонування та режиму у ній досі залишалися поза увагою вітчизняних дослідників.

Мета. Усвідомлюючи, що в межах однієї короткої публікації з'ясувати усі проблемні питання з теми, задекларованої у назві цієї наукової статті, фактично не можливо, ми зосередимо увагу на найбільш важливих, з нашого погляду, моментах, залишивши інші для наступних наукових розвідок. Відтак, найбільш повно ми спробуємо з'ясувати питання, пов'язані з виникненням згаданої виправної установи, дослідити характерні ознаки режиму останньої. Окрему увагу зосередимо на проблемах правового статусу засуджених, які відбувають покарання у ній.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у Данії існують в'язниці двох типів – відкритого та закритого. Всього у згаданій державі нараховується 8 в'язниць відкритого типу, 5 закритого та 40 слідчих ізоляторів.

У в'язницях відкритого типу утримуються особи, засуджені до позбавлення волі на строк понад п'ять років або ті, хто порушив умови перебування у в'язницях відкритого типу. Однією з найбільш типових та водночас показових виправних установ цього типу вважається в'язниця Вестре.

В'язниця Вестре є однією з найстаріших виправних установ Скандинавії, яка була заснована у м. Копенгагені (Данія) ще в кінці XIX ст., а точніше – у 1895 р. [1, с. 3].

Архітектором в'язниці був знаний данський митець Людвіг Фенгер [2].

Підставою для її створення стало значне зростання населення міста у другій половині XIX ст., зумовлене розвитком промисловості, торгівлі та судноплавства, а, відтак, і збільшенням кількості вчинених злочинів [3]. Вона призначена для утримання не дрібних правопорушників, а лише осіб, засуджених до позбавлення волі на строк не менше п'яти років.

Максимальна кількість засуджених, яку можна одночасно утримувати у в'язниці Вестре, становить 750 осіб [4]. Зазвичай, реальна чисельність ув'язнених є значно меншою. Так, за даними, які наводить А. Горобцова, наприклад, у 2008 р. тут відбували покарання 550 засуджених, кожен з яких утримувався в одиночній камері [5, с. 2].

Не зважаючи на те, що згадану виправну установу оточено високим бетонним парканом, адміністрація останньої робить все, щоб засуджені почували себе мінімально відірваними від волі. Так, серед іншого, у 2013 р. було прийнято рішення демонтувати всі ґрати на вікнах камер, замінивши їх вікнами з надстійким склом. За словами інспектора цієї установи Петера Вестерхедена, згадане скло попередньо перевіряли у Технологічному інституті Копенгагена, у зв'язку з чим було встановлено, що жодні удари молотків чи бейсбольних бит зруйнувати його не змогли.

Рішення про зняття ґрат той же Петер Вестерхеден пояснює надзвичайно просто. Він вважає, що самого факту перебування у камері достатньо, щоб засуджений усвідомив, що його ув'язнено, і ґрати для посилення цього ефекту уже не потрібні.

Загалом, для засуджених створено надзвичайно комфортні умови. Так, у в'язниці є тренажерний зал, бібліотека, церква, медичний центр та майданчик для прогулянок. Також для потреб засуджених відкрито магазин, в якому можна придбати все необхідне, крім заборонених речей (наприклад, алкогольних напоїв).

Особам, які відбувають покарання у в'язниці Вестре, надається безкоштовна медична допомога.

Засудженим виплачується щомісячна допомога у розмірі 1500 крон (приблизно 210 євро). Крім того, існують й додаткові заробітки, що дозволяють отримати від 10 до 35 крон за годину, проте більшість засуджених цією можливістю не користуються, задовольняючись матеріальною допомогою.

Цікаво, що для засуджених правилами встановлено скорочену тривалість робочого дня, а саме з 8 ранку до 3 години дня.

Важливою можливістю для засуджених, особливо для емігрантів, є право на безкоштовне отримання середньої освіти[2].

У Вестре охорона та працівники установи не носять зброї. Не зважаючи на це, нападів на них немає, що можна пояснити небажанням засуджених отримати переведення у в'язницю з суворішими умовами тримання.

Серед працівників установи близько третини становлять жінки. Всі працівники проходять попередню підготовку протягом трьох років, яка передбачає й надзвичайно серйозну психологічну підготовку.

Власне, особливістю в'язниці Вестре є відсутність штатної одиниці психолога для засуджених. Ці функції покладені на весь персонал останньої. Кожен працівник уже з моменту поступлення засудженого до установи має знайти підхід до останнього, максимально сприяти адаптації засудженого, який зазвичай потрапляє до в'язниці у доволі серйозному стресовому стані[5, с. 2–3].

Серйозність ставлення до безпеки персоналу та до потреб дотримання належного режиму у в'язниці Вестре можна проілюструвати однією з останніх за часом подій. Так, у січні 2013 р. було виділено 6,5 мільйонів крон, які були спрямовані на заміну застарілих пейджингових засобів зв'язку кінця 1990-х років на новітню персональну систему зв'язку Ascom Wireless Solutions на базі IP, що дозволить не лише краще здійснювати свої обов'язки, а й загалом діяти скоординованіше.

Середня заробітна плата персоналу в'язниці Вестре становить 3000 євро[1, с. 3].

Варто зазначити, що настільки ліберальний режим у досліджуваній виправній установі викликав потребу у значному збільшенні кількості персоналу останньої, у зв'язку з чим, наприклад, чисельність наглядачів зазвичай є більшою, ніж чисельність засуджених. Так, за даними, які наводить А. Горобцова, у 2008 р. на 550 засуджених припадало 550 наглядачів, 7 лікарів, 25 медичних сестер[5, с. 2].

Рівень благополуччя засуджених є настільки високим, що найбільшою проблемою згаданої виправної установи останніх років, на думку місцевого керівництва, є постійне зростання кількості солодощів в раціоні засуджених, у зв'язку з чим Вестре щотижня відвідує стоматолог для примусового огляду засуджених.

Висновки. Підсумовуючи, можна погодитись, що вести мову про негайне та повне запозичення досвіду функціонування в'язниці Вестре в Україні не доводиться, оскільки для настільки радикальних перетворень поки немає ні правових, ні соціальних, ні (і чи не передусім) матеріальних підстав, проте варто зазначити, що досвід функціонування останньої може слугувати тим орієнтиром, на якому в подальшому проводитиметься реформа вітчизняної системи установ виконання покарань.

1. *Закрытая тюрьма Vestre Fængsel (Копенгаген, Дания) - 14 мая 2014 г. – 10 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mzk1.ru/2014/05/zakrytaya-tuzhskaya-tyurma-vestre-faengsel-kopengagen-daniya>.* 2. *Københavns Fængsler [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.koebenhavnsfaengsler.dk>.* 3. *Vestre Fængsel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Vestre_F%C3%A6ngsel.* 4. *Vestre Fængsel [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.visitcopenhagen.dk/da/copenhagen/vestre-faengsel-gdk663227>.* 5. *Горобцова А. Дания – страна, уважающая права человека... - 10 октября 2008 г. – 6 с. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/ru/index.php?id=1223633063>.*